

09.10.2023

Група № 35

Урок № 13

Тема уроку: Двокрапка в складному реченні

Мета уроку: пояснити правила вживання двокрапки між частинами безсполучникового складного речення; формувати вміння визначати відповідну пунктограму та обґрунтовувати вибір уживання розділового знака; виховувати повагу до таланту майстрів художнього слова та мудрості фольклору; формувати орфографічну й пунктуаційну грамотність; розвивати увагу, пам'ять, логічне мислення, удосконалювати навички роботи з таблицею та правильного інтонування складних безсполучникових речень.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте § 41 у базовому підручнику: *Українська мова (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 208 с.*

2. **Перегляньте відео до уроку на YouTube:**

https://www.youtube.com/watch?v=9lBagVY_SDo&ab_channel

3. **Законспекуйте матеріал до уроку в робочому зошиті (ОСНОВНЕ):**

Двокрапка між частинами безсполучникового складного речення	
Правило	Приклад
Двокрапка ставиться, якщо друга частина розкриває зміст першої.	<i>І не холодно дуже: є морозець, та не цупкий. (Панас Мирний.) Зелений яр сьогодні незвичайний: хисткий туман хитається на дні. (С.Черкасенко.)</i>
Двокрапка ставиться, якщо друга частина виражає причину того, про що йдеться в першій	<i>Ідемо вдвох: тут для гучних компаній не місце. (М.Рильський.)</i>
Двокрапка ставиться, якщо в першій частині є слова <i>так, такий; чути, бачити, знати, розуміти</i> й под.	<i>Глянь, моя мила: зорі повисли над Дніпром. (П. Тичина.) Дивлюся я: полями в'ється рив, немов змія. (Б.Лепкий.)</i>

4. Виконайте наступні завдання в робочому зошиті:

4.1 У кожному з речень визначити граматичні основи. Обґрунтувати вживання двокрапки між частинами безсполучникових складних речень.

З-під хмарки, мов з-під кудлатої брови, краєчком ока глянуло сонце на землю і здивувалося: чого це на полі так багато людей? (М.Стельмах.) У мене настрої радісний і добрий: рожевою шокою тихий обрій залюблено торкається землі. (М.Косякевич.) Я знаю, вірю: нам прийдешні роки відкриють шлях у неземні дива. (В.Семченко.) Тонкі голки голосів комариних тоскно нагадують: літу кінець! (В.Вербич.) Люби відтінок і півтон: відтінок лиш єднати може сурму і флейту, мрію й сон. (П.Верлен.)

4.2 Завершити народні прислів'я, записати їх, обґрунтувати вживання двокрапки.

1. Рідна мова – не полова: 2. Бабиних груш не руш: 3. Замкнув вовка межі вівці: 4. Живемо, як сорока на тину: 5. Добре бідному: 6. Бідний і на тім світі на панів робитиме: 7. Добре найнявся: 8. Любов – не пожежа: 9. Зовиця – як синиця: 10. Брати – що коти: 11. Говори до гори, гора горою : 12. У старого голова, як решето: 13. Наговорила: 14. Така господиня: 15. Ото ткач:

Народна творчість.

Для довідок. 1. ... її за вітром не розвієш. ... 2. ... свої тряси і бабі неси! 3. ... нехай тюрму знає. 4. ... хто не йде – сполохне. 5. ... од багатства голова не болить. 6. ... пани в котлі кипітимуть, а бідняк дрова носитиме. 7. ... дають рано води, а ввечері пити. 8. ... займається – не погасиш. 9. ... вона все хвостом вертить. 10. ... вони погризуться і помиряться. 11. ... вона стоїть собі в спокою. 12. ... багато було, та висіялось. 13. ... на осиці кислиці, а на вербі груші. 14. ... на три городи – одна диня. 15. ... нитка рветься, а він в плач.

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.

09.10.2023

Група № 35

Урок № 14

Тема уроку: Тире в складному реченні

Мета уроку: повторити основні пунктограми у складному реченні; закріпити теоретичні знання й практичні навички з теми; за допомогою мовленнєво-комунікативного дидактичного матеріалу виховувати в здобувачів освіти повагу до літературної мови й культурних надбань рідного народу.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте § 42 у базовому підручнику: *Українська мова (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 208 с.*

2. **Перегляньте відео до уроку на YouTube:**

<https://www.youtube.com/watch?v=9bzKNKxyYAO>

3. **Законспекуйте матеріал до уроку в робочому зошиті (ОСНОВНЕ):**

Тире можливе між частинами складносурядного й безсполучникового складного речення, іноді й складнопідрядного.

Тире в складносурядному реченні

Перед <i>і, та (=і)</i>	
Правило	Приклад
друга частина виражає наслідок	<i>Сонце пірило за небокрай – і все навколо потемніло (О. Травневий).</i>
швидка зміна подій	<i>Несподіваний ривок – і ми відриваємося від землі (А. Шиян).</i>

Якщо частини складносурядного речення виражають *причиново-наслідкові зв'язки*, то перед сполучниками *і (й), та (= і)* треба ставити *кому* або *тире* (вибір знака залежить від автора): *Дощ пройшов, і дерева заблищали* або *Дощ пройшов – і дерева заблищали*.

Тире в безсполучниковому складному реченні

Правило	Приклад
друга частина виражає висновок [] – [висновок].	<i>Грім гримить – хліб буде родить (Нар. тв.).</i>
частини виражають раптовість, несподіваність, швидку зміну подій [] – [раптовість].	<i>Ще мить – усе вибухне.</i>
частини протиставляються (можна вставити <i>а</i>) [] – [протиставлення].	<i>До неї люди говорять – [а] не чує, не слухає (Марко Вовчок).</i>

друга частина виражає наслідок (у першій може бути умова) [умова] — [наслідок].	<i>Натиснув на ручку — двері відхилилися. Ти до людей чемний — вони до тебе по-людськи.</i>
друга частина порівнюється з першою (можна вставити <i>наче, ніби</i>) [] — [порівняння].	<i>Ой, вона заговорить — у дзвін задзвонить. Ой, вона заспіває — село розлягає (Нар. тв.).</i>

Тире в складнопідрядному реченні

Тире іноді ставлять з метою інтонаційного відокремлення головної та підрядної частини. У таких випадках підрядна частина стоїть перед головною: *Хоч земля вся вкрита снігами — моє серце в цвіту* (В. Сосюра). Найчастіше за допомогою тире відокремлюють підрядні з'ясувальні, часу, умови, мети й допустові.

У безсполучникових складних реченнях уживається тире, якщо:

- у другій частині подано висновок або наслідок дії першої частини: **Землі кланяйся низько — до хліба будеш близько** (*Нар. творчість*).
[] — [наслідок].
- перша частина виражає умову або час того, про що говориться в другій частині: **Забудеш рідний край — тобі твій корінь всохне** (*П. Тичина*).
[умова] — [].
- перша частина виражає умову або час того, про що говориться в другій частині: **Грати словом — долею грати** (*Г. Світлична*).
[] — зіставлення — [].

4. Виконайте наступні завдання:

4.1 Запишіть текст, розставляючи потрібні розділові знаки. Поясніть вживання коми, тире і двокрапки в простому і складному реченні.

Прислів'я і приказки стислі крилаті вислови в них сконцентровано житейську мудрість і філософію народу. Своім мовним багатством і змістовим розмаїттям українські прислів'я і приказки охоплюють усі аспекти життя людини її погляди на світ суспільні явища громадські та родинні стосунки побут тощо. Люди кажуть «Посієш вчасно збереш рясно». І жодного слова звідси не викинеш тут сконцентровано багатовіковий досвід народу.

4.2 Виконайте тестові завдання

1. У безсполучниковому складному реченні *Сон ніжний землю обійма за плечі я чую неньки коліскову* (*Г. Раденька*) між його частинами вживається.

А Кома. Б Крапка з комою. В Двокрапка. Г Тире.

2. У безсполучниковому складному реченні *Придивіться у рідному краї наша мова українська страждає* (Л. Таран-Пономаренко) між його частинами вживається.

А Кома. Б Крапка з комою. В Двокрапка. Г Тире.

3. Правильну схему речення *Ми цінуємо барвінок за його «лікарську допомогу» з нього виготовляють ліки від дуже важких хвороб* (розділові знаки вилучено) зазначено.

А [], []. одночасність

Б []: [висновок].

В [умова] — [].

Г []: [причина].

4. Уживається двокрапка між частинами безсполучникового складного речення.

А Надворі вже стемніло десь далеко на небі засяяла перша зірка (М. Коцюбинський).

Б Не посадив жодного дерева за своє життя плати за чисте повітря (Нар. творчість).

В Упаде мороз на яблуневий цвіт тоді залишимося без врожаю (Нар. творчість).

Г Вкотре переконуюєшся скільки таємниць приховує в собі мова (І.Вихованець).

5. Правильною схемою до речення *Сталось диво тоді камінець засіяв і промінням ясним всіх людей здивував* є:

1 [умова] — [].

2 []: [причина].

3 []: [пояснення].

4 [], []. одночасність

4.3 Ураховуючи типи смислового зв'язку між частинами, зазначеними в дужках, доповнити початки речень так, щоб утворилися безсполучникові складні речення. Пояснити вживання розділових знаків.

Мова наша є таємницею... (доповнення). Дивуєшся дорогоцінності мови нашої... (пояснення). Простежимо коріння української мови... (умова). Людина

створила мову... (*протиставлення*). Святі слова (рідна мама і рідний тато, рідна земля і рідна Україна, рідна мова і рідна школа) тримають нас на світі... (*причина*). Отже, найбільше і найдорожче добро в кожного народу — це його мова... (*причина*).

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.